

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรมบัญชีกลางได้มีหนังสือ ที่ กค ๐๔๐๖.๕/๒๐๙๘๓ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า กรมบัญชีกลางมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการใช้และการตีความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งจ่ายบำเหน็จตกทอด โดยมีข้อเท็จจริงว่า จ.ส.อ.รังสรรค์ แสงวิรุณ ได้ไปติดต่อกับสำนักงานเขตดุสิตเพื่อจดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ แสงวิรุณ เป็นบุตร แต่มีเหตุขัดข้องเนื่องจากเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ ยังเป็นผู้เยาว์ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จึงได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำสั่งลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ อนุญาตให้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตร แต่ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ มิได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตรแต่อย่างใด จนกระทั่ง จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐ หลังจากนั้น นางสมปอง ชมบุญ มารดาของเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ ได้นำคำสั่งศาลดังกล่าวไปยื่นจดทะเบียนรับรองบุตรที่สำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ดได้รับจดทะเบียนรับรองบุตรให้เด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตรของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑

กรมบัญชีกลางพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำสั่งอนุญาตให้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นหน้าที่ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จะต้องนำคำสั่งศาลไปจดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตร เด็กหญิงจงสิริณห์ฯ จึงจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ มิได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตร จนกระทั่ง จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ถึงแก่ความตาย นางสมปองฯ มารดาของเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ จึงได้นำคำสั่งศาลดังกล่าวไปยื่นจดทะเบียนรับรองบุตรที่สำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ดได้รับจดทะเบียนให้เมื่อ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นการจดทะเบียนเมื่อ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ถึงแก่ความตายไปแล้ว และการจดทะเบียนรับรองบุตรมิได้กระทำโดย จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ กรณีจึงมีประเด็นปัญหาว่า เด็กหญิงจงสิริณห์ฯ จะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และตั้งแต่วันที่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมบัญชีกลาง โดยได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) แล้ว เห็นว่า ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระบุว่า การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจะต้องทำโดยบิดา (มาตรา ๑๕๔๗^๑ และมาตรา ๑๕๔๘^๒) แม้การคัดค้านการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรและการขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กรับเป็นบุตรก็ต้องเป็นกรณีที่ผู้ขอให้จดทะเบียนมิใช่บิดา (มาตรา ๑๕๕๑^๓ และมาตรา ๑๕๕๔^๔) จะเห็นได้ว่าการดำเนินการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ต้องกระทำโดยบิดาของเด็กเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดให้มารดาของเด็กไปขอจดทะเบียนเด็กต่อนายทะเบียนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการจดทะเบียนจะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างบิดาและบุตรหลายประการ เช่น สิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา หน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อำนาจปกครองบุตร สิทธิในมรดก ดังนั้น การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจึงต้องกระทำโดยบุคคลที่เป็นบิดาเด็กเท่านั้น

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำสั่งลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ อนุญาตให้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จดทะเบียนเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ (เดิมชื่อ เด็กหญิงพรรณราย แสงวิรุณ) เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นผู้เยาว์ไม่อาจให้ความยินยอมได้ แต่ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ มิได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กหญิงจงสิริณห์ฯ เป็นบุตร จนกระทั่ง จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐ การ

^๑ มาตรา ๑๕๔๗ เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

^๒ มาตรา ๑๕๔๘ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก

ในกรณีที่เด็กและมารดาเด็กไม่ได้มาให้ความยินยอมต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนแจ้งการขอจดทะเบียนของบิดาไปยังเด็กและมารดาเด็ก ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมภายในหกสิบวันนับแต่การแจ้งนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็ก ให้สันนิษฐานว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ให้ความยินยอม ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทยให้ขยายเวลานั้นเป็นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในกรณีที่เด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านว่าผู้ขอจดทะเบียนมิใช่บิดา หรือไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อศาลได้พิพากษาให้บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ และบิดาได้นำคำพิพากษาไปขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนให้

^๓ มาตรา ๑๕๕๑ ในกรณีที่มีการคัดค้านว่าผู้ซึ่งขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่บิดาของเด็ก เมื่อผู้ซึ่งขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนำคดีไปสู่ศาลขอให้ศาลพิพากษาว่าผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นบิดาของเด็ก เด็กหรือมารดาเด็กจะขอให้ศาลพิพากษาในคดีเดียวกันนั้นก็ได้ว่า ผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแม้จะเป็นบิดาของเด็ก ก็เป็นผู้ไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ในกรณีเช่นนี้ให้นำความในวรรคสามของมาตรา ๑๕๔๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^๔ มาตรา ๑๕๕๔ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กรับเป็นบุตร เพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

ที่นางสมปองฯ มารดาของเด็กหญิงจงสิริณท์ฯ ได้นำคำสั่งศาลดังกล่าวไปยื่นจดทะเบียนรับรองบุตรที่สำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสำนักทะเบียนอำเภอปากเกร็ดได้รับจดทะเบียนรับรองบุตรให้เด็กหญิงจงสิริณท์ฯ เป็นบุตรของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ นั้น ก็ทำให้เด็กหญิงจงสิริณท์ฯ เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายโดยการจดทะเบียนว่าเป็นบุตรของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ไม่ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๖/๒๕๐๑^๕

อนึ่ง แม้กรณีนี้จะมีคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางอนุญาตให้ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ จดทะเบียนเด็กหญิงจงสิริณท์ฯ ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ จ.ส.อ.รังสรรค์ฯ ก็ตาม แต่คำสั่งศาลดังกล่าวมิใช่คำพิพากษาถึงที่สุดว่าเด็กหญิงจงสิริณท์ฯ เป็นบุตร อันจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นสำเนาคำพิพากษาถึงที่สุดเพื่อบันทึกในทะเบียนตามมาตรา ๒๐^๖ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ได้

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ธันวาคม ๒๕๕๒

^๕ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๖/๒๕๐๑ สรุปสาระสำคัญได้ว่า การจดทะเบียนรับรองบุตรจะต้องกระทำโดยบุคคลที่เป็นบิดาเด็ก ถ้าไม่ใช่บิดาแล้ว การจดทะเบียนว่าเป็นบุตรนั้นก็ทำให้เด็กเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาขึ้นมาไม่

^๖ มาตรา ๒๐ เมื่อศาลได้พิพากษาว่าผู้ใดเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียจะยื่นสำเนาคำพิพากษานั้นถึงที่สุดซึ่งรับรองถูกต้องแล้วมาเพื่อบันทึกในทะเบียนก็ได้